

УДК 343.5

DOI: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2025.24.342357>

І. В. Крамаренко,

аспірант кафедри галузевого права
та загально правових дисциплін
Інституту права та суспільних
відносин Відкритого міжнародного
університету розвитку людини
«Україна»

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БУДІВЕЛЬНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

У статті досліджуються проблемні аспекти правового регулювання та практики правозастосування у сфері кримінально-правової охорони господарських відносин, пов'язаних із функціонуванням будівельного ринку України. Звертається увага на особливості економічних злочинів, що найчастіше вчиняються у будівельній галузі, зокрема: шахрайство, службові зловживання, ухилення від сплати податків, порушення правил використання бюджетних коштів. Проаналізовано чинне законодавство та його відповідність сучасним викликам, виявлено прогалини та колізії у нормативно-правовому забезпеченні. Окремо розглянуто питання ефективності діяльності правоохоронних органів у сфері запобігання та протидії злочинам на будівельному ринку. На основі проведеного аналізу запропоновано напрями удосконалення кримінально-правових механізмів захисту господарських відносин, серед яких – посилення відповідальності за злочини у сфері будівництва, удосконалення антикорупційних заходів, а також гармонізація національного законодавства з європейськими стандартами.

Ключові слова: будівельний ринок; кримінально-правова охорона; господарські відносини; економічні злочини; правозастосування; правове регулювання; запобігання злочинам; законодавчі прогалини; корупція; шляхи вдосконалення.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасний будівельний ринок України є однією з ключових складових національної економіки, що забезпечує розвиток інфраструктури, створення робочих місць та залучення інвестицій. Водночас саме ця сфера залишається вразливою до проявів корупції, недобросовісної конкуренції, зловживань у сфері публічних

закупівель і порушень господарського законодавства. Недосконалість правового регулювання господарських відносин у будівельній галузі зумовлює потребу в глибокому теоретико-правовому аналізі чинних норм та у виробленні пропозицій щодо їх удосконалення. Вирішення даної проблеми має важливе значення як для підвищення ефективності державного контролю, так і для забезпечення прозорості економічних процесів у будівельному секторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання правового забезпечення господарських відносин у сфері будівництва розглядалися у працях таких науковців, як В. Коссак, О. Кібенко, І. Спасибо-Фатєєва, Н. Кузнєцова, С. Бобровник, а також у дослідженнях, присвячених правовим аспектам розвитку будівельного ринку (О. Костюк, І. Біла, М. Панченко). Значна увага приділяється проблемам ліцензування будівельної діяльності, захисту прав споживачів будівельних послуг, державного нагляду та договірних зобов'язань у сфері будівництва. Проте питання комплексного вдосконалення правового механізму господарських відносин у цій галузі, зокрема в контексті євроінтеграційних процесів та імплементації європейських стандартів, залишаються недостатньо розробленими.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження проблем правового регулювання господарських відносин у сфері функціонування будівельного ринку в Україні, виявлення прогалин у чинному законодавстві та визначення шляхів його вдосконалення з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду. Для досягнення цієї мети передбачається здійснити аналіз нормативно-правових актів, що регулюють діяльність суб'єктів господарювання у сфері будівництва, визначити основні напрями гармонізації українського законодавства з міжнародними стандартами та сформулювати практичні рекомендації щодо підвищення ефективності господарсько-правових механізмів у будівельній галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Будівництво є сферою економічної діяльності, що має потенціал до вирішення сукупності взаємопов'язаних соціально-економічних завдань. Це визначення рівня економічного розвитку, забезпечення ефективної роботи всієї системи фінансово-господарського комплексу країни та задоволення інтересів та потреб людей, на основі підвищення якості їхнього життєвого рівня, зокрема стандартів проживання, створення матеріальної основи для сталого розвитку суспільства. Для підвищення ефективності функціонування будівельного ринку важливо забезпечити належну його правову, у тому числі й кримінально-правову охорону¹.

Кримінальний кодекс України спрямований на правове забезпечення захисту основних прав і свобод людини та громадянина, охорону власності, підтримання громадського порядку та безпеки, збереження довкілля, а також захист конституційного ладу держави від протиправних посягань кримінального характеру. Крім того, він покликаний гарантувати мир і безпеку всього людства та виконувати превентивну функцію, запобігаючи вчиненню кримінальних правопорушень. Для досягнення цих цілей у Кримінальному кодексі закріплено визначення того, які суспільно небезпечні діяння підпадають під категорію кримінальних правопорушень, а також які види покарань можуть бути застосовані до осіб, що їх учинили².

Економічна сфера держави є складною та багатогранною частиною суспільного життя. Господарські відносини, що виникають у цій сфері, відзначаються значною складністю та багатоваріантністю. Загальні риси, притаманні більшості таких відносин, зумовлюють необхідність їх узагальненого правового регулювання. Йдеться, зокрема, про встановлення основних правил щодо створення, діяльності та ліквідації суб'єктів

¹ Кузнецов В. В. Кримінально-правова охорона: проблеми визначення поняття. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2015. Вип. 30. Т. 2. С. 107–110.

² Там само. С. 108.

господарювання, регламентації їх майнової основи, принципів договірної взаємодії, а також визначення відповідальності у випадках порушення встановленого порядку в економічній сфері. Це стосується і питань конкуренції, і негативних наслідків неефективної господарської діяльності, що можуть призвести до банкрутства підприємств.

Разом з тим господарські відносини не можна звести лише до загальних засад, адже вони надзвичайно різноманітні. Така різноманітність зумовлюється багатогалузевим характером сучасної економіки, різними умовами ведення господарської діяльності залежно від виду об'єктів чи категорій суб'єктів, специфікою певних територій, а також особливими ситуаціями господарювання. Серед останніх можна виокремити, наприклад, надзвичайні обставини або умови воєнного стану, які значною мірою змінюють правове регулювання господарських процесів³.

У 2022 році будівельний ринок України зазнав суттєвого спаду – його обсяг скоротився майже на 65%. Водночас уже у 2023 році почали простежуватися ознаки відновлення: відбулося зростання споживання будівельної продукції та послуг, і за підсумками року ринок продемонстрував приріст приблизно на 25%. При цьому у структурі ринку спостерігалися певні відмінності: сегмент житлової нерухомості у грошовому вираженні залишився на рівні попереднього року, обсяг нежитлової нерухомості збільшився на 15%, а сектор інженерних споруд показав динамічне зростання на 40%⁴.

Разом із тим змінилася географія та структура попиту. У прифронтових регіонах відбулося критичне скорочення обсягів будівництва – майже на 90%. У центральній частині країни спад сягнув близько 70%. Натомість у західних регіонах, навпаки, зафіксовано приріст на рівні 15%, що було зумовлено релокацією підприємств, міграцією внутрішньо переміщених осіб,

³ Вінник О. М., Шаповалова О. В. Господарське право в умовах цифровізації економіки: навч. посіб. / за заг. ред. О. М. Вінник. Київ, 2020. 314 с.

⁴ Тенденції будівельного ринку України під час воєнного стану. URL: https://propertytimes.com.ua/blogs/andriy_ozeychuk/tendentsiyi_budivelnogo_rinku_ukrayini_pid_chas_voennogo_stanu.

а також активним розвитком курортної інфраструктури в Карпатах. Таким чином, ринок первинної нерухомості значною мірою переорієнтувався на захід України. Девелопери в інших регіонах зосереджувалися переважно на завершенні проєктів, розпочатих ще до початку повномасштабної війни у березні 2022 року, тоді як нові інвестиційні ініціативи реалізуються вкрай обмежено через обережну позицію інвесторів⁵.

Водночас у центрі, на півночі та сході країни зріс попит на послуги з відбудови пошкоджених чи зруйнованих споруд. Бізнес, який зазнав втрат у вигляді руйнування об'єктів нерухомості, потребує відновлення та реконструкції будівель, аби забезпечити подальше функціонування. У відповідь на виклики воєнного часу з'явився й новий сегмент ринку будівельних конструкцій – модульні залізобетонні укриття, призначені для захисту цивільного населення під час повітряних тривог та артилерійських обстрілів.

Разом з економічними труднощами, у 2023 році – другому році повномасштабної війни, будівельна галузь, як і інші сектори економіки, стикалася із додатковими ризиками: регулярними обстрілами, змінами законодавчих вимог, а також новими тенденціями у споживчій поведінці⁶.

За таких умов особливої актуальності набуває питання належної кримінально-правової охорони господарських відносин у сфері будівництва. Це вимагає насамперед чіткого розуміння сутності категорії «кримінально-правова охорона господарських відносин у сфері функціонування будівельного ринку». Доречним є її розгляд через зміст базових понять: «кримінально-правова охорона», «господарські відносини», «будівельний ринок».

Так, Н. О. Гуторова та О. О. Дудоров трактують кримінально-правову охорону як механізм правового регулювання суспільних відносин, тобто

⁵ Тенденції будівельного ринку України під час воєнного стану. URL: https://propertytimes.com.ua/blogs/andriy_ozeychuk/tendentsiyi_budivelnogo_rinku_ukrayini_pid_chas_voennogo_stanu.

⁶ Левчинський Д. Л. Основні напрямки методів підвищення ефективності інвестиційно-будівельної діяльності. *Науково-технічний збірник*. 2010. № 94. С. 50–54.

систему правових засобів, організованих у найбільш послідовний спосіб з метою усунення перешкод на шляху задоволення інтересів суб'єктів права⁷. На думку Н. О. Гуторової, сутність правової охорони суспільних відносин полягає у встановленні кримінальним правом кола суспільно небезпечних діянь, що визнаються злочинами, визначенні відповідних кримінальних покарань та інших заходів впливу, які застосовуються до винних осіб. Реалізуючи охоронну функцію, кримінальне право водночас регулює й інші суспільні відносини – ті, що виникають між державою та особою, яка вчинила кримінальне правопорушення, з приводу притягнення її до відповідальності⁸.

Продовжуючи цю думку, вчена звертає увагу на те, що одночасне виконання кримінальним правом як охоронної, так і регулятивної функції формує дуалізм його предмета правового регулювання. Такий дуалізм є характерним лише для окремих галузей права, тоді як інші (наприклад, цивільне, господарське чи трудове право) здебільшого обмежуються регулятивною функцією, а питання охорони суспільних відносин шляхом запровадження відповідальності передаються до компетенції кримінального чи адміністративного права⁹.

Водночас, В. К. Матвійчук пов'язує кримінально-правову охорону з реалізацією охоронної функції кримінального права¹⁰. Науковець визначає її як систему правових засобів (зокрема кримінальне законодавство і кримінально-правову політику), які спрямовані на забезпечення належного захисту суспільних відносин. На його думку, мета кримінально-правової охорони полягає у тому, щоб відносини, визнані об'єктом кримінально-

⁷ Гуторова Н. О. Охоронна функція кримінального права. *Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 9–10 жовт. 2014 р.). Харків, 2014. С. 31–35.

⁸ Гуторова Н. О. Проблеми кримінально-правової охорони державних фінансів України: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2002. 38 с.

⁹ Матвійчук В. К. Кримінально-правова охорона навколишнього природного середовища (кримінально-правове та кримінологічне дослідження): монографія. Київ: Азимут–Україна, 2005. 464 с.

¹⁰ Матвійчук В. К. Кримінально-правова охорона навколишнього природного середовища: проблеми законодавства, теорії та практики: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2008. 32 с.

правового захисту, залишалися стабільними і зазнавали мінімального рівня злочинних посягань¹¹.

Свою чергою, В. В. Кузнецов розглядає кримінально-правову охорону як систему кримінально-правових засобів, що включає кримінально-правові норми (заборонні, роз'яснювальні, заохочувальні та обмежувальні) та методи кримінально-правової політики (криміналізація й декриміналізація, пеналізація та депеналізація). Саме за їх допомогою забезпечується перетворення нормативності права в упорядковану систему суспільних відносин¹². І. М. Копотун більш лаконічно визначає кримінально-правову охорону як захист суспільних відносин¹³.

Паралельно із цим у науковій літературі триває дискусія щодо визначення поняття «господарські правовідносини». Так, В. Кадала пропонує розглядати їх як сукупність суспільних правовідносин, що поєднують у собі юридичні та економічні складові, відображають права й обов'язки учасників, а також враховують галузеві особливості господарського циклу на етапах їх виникнення та реалізації. При цьому беруться до уваги організаційні й управлінські механізми ведення господарської діяльності різними суб'єктами¹⁴.

Іншу дефініцію пропонує О. Гузенко, який розглядає господарські правовідносини як врегульовані нормами права суспільні відносини, що виникають у сфері господарювання. Їх специфіка проявляється в особливому суб'єктному складі, поєднанні організаційних та майнових елементів, а

¹¹ Дудоров О. О. Проблеми кримінально-правової охорони системи оподаткування України: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2007. 34 с.

¹² Кузнецов В. В. Кримінально-правова охорона: проблеми визначення поняття. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2015. Вип. 30. Т. 2. С. 107–110.

¹³ Копотун І. М. Громадський порядок як об'єкт кримінально-правової охорони: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2008. 20 с.

¹⁴ Кадала В. Господарські правовідносини як понятійна категорія: наукові позиції та осучаснення. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні: матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф.* (м. Львів, 08 груд. 2023 р.) / за заг. ред. І. В. Красницького. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. С. 281–284.

також у високому рівні регулювання як із боку держави, так і безпосередньо суб'єктів цих відносин¹⁵.

Будівельний ринок в Україні являє собою складну систему, що включає як суб'єктів, так і об'єкти господарської діяльності. Науковці визначають його як сукупність відносин між інвесторами, замовниками, підрядниками, проєктними та науковими організаціями, виробниками будівельних матеріалів, підприємствами машинобудування й іншими учасниками. Центральною фігурою цього процесу є інвестор, права та обов'язки якого закріплені у Законі України «Про інвестиційну діяльність». Інвестор визначає цілі та напрями інвестицій, організовує конкурси і торги, а також несе відповідальність за дотримання вимог щодо безпеки, екології та охорони праці під час будівництва.

Правовий господарський порядок, у якому функціонує будівельний ринок, формується на основі поєднання ринкового саморегулювання та державного регулювання. Конституція України закладає фундаментальні принципи цього порядку: гарантії права власності, рівність суб'єктів господарювання, захист конкуренції, екологічну безпеку, соціальну спрямованість економіки та верховенство права. Господарський кодекс України деталізує види господарських правовідносин, у межах яких відбувається будівельна діяльність, зокрема господарсько-виробничі, організаційно-господарські та внутрішньогосподарські.

Будівельний ринок охоплює різні види будівництва: нове будівництво, реновацію (яка включає розширення, реконструкцію, капітальний ремонт і реставрацію), а також консервацію об'єктів. Кожен із цих процесів має свої техніко-економічні та правові особливості. Водночас об'єкти будівельного ринку – це не лише будівлі й споруди, але й будівельна техніка, матеріали,

¹⁵ Гузенко О. Особливості господарських правовідносин у сучасних реаліях розвитку підприємств. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні*: матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Львів, 08 груд. 2023 р.) / за заг. ред. І. В. Красницького. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. С. 251–254.

фінансові ресурси, робоча сила та інформація, що забезпечують функціонування всієї галузі.

Таким чином, будівельний ринок в Україні є багатокомпонентною системою, яка поєднує економічні та правові елементи, забезпечує створення та відтворення об'єктів будівництва і водночас потребує ефективної кримінально-правової охорони господарських відносин для запобігання злочинним посяганням у цій сфері.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. З огляду на вищенаведене, можна стверджувати, що кримінально-правова охорона господарських відносин у сфері функціонування будівельного ринку є важливим елементом забезпечення стабільності економічних процесів та дотримання принципів правового господарського порядку в Україні. Вона полягає у встановленні правового режиму, спрямованого на убезпечення будівельного ринку від протиправних посягань шляхом криміналізації діянь, які завдають істотної шкоди економічним інтересам держави та учасників господарювання.

Конституційні засади правового господарського порядку визначають баланс між ринковим саморегулюванням та державним впливом, гарантують рівність усіх суб'єктів права власності, захист конкуренції, екологічну безпеку та права споживачів. У межах цих засад суб'єкти господарювання та інші учасники будівельного ринку зобов'язані діяти відповідно до чинного законодавства, що є запорукою правової визначеності та передбачуваності у цій сфері.

Кримінальний кодекс України конкретизує види суспільно небезпечних діянь, які посягають на господарські відносини у сфері будівництва, та передбачає відповідні санкції. Це дозволяє не лише реагувати на факти правопорушень, але й виконувати превентивну функцію, що є ключовою для збереження економічної безпеки держави.

Разом з тим, поняття кримінально-правової охорони господарських відносин у сфері функціонування будівельного ринку залишається багатограним та потребує подальших міжгалузевих наукових досліджень, спрямованих на уточнення його змісту та вдосконалення механізмів реалізації.

Список використаних джерел

1. Апанасенко К. І. Про особливості дозвільних правовідносин у сфері господарської діяльності. *Economics and Law*. 2019. № 4 (55). С. 13–23.
2. Вінник О. М., Шаповалова О. В. Господарське право в умовах цифровізації економіки: навч. посіб. / за заг. ред. О. М. Вінник. Київ, 2020. 314 с.
3. Гузенко О. Особливості господарських правовідносин у сучасних реаліях розвитку підприємств. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні*: матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Львів, 08 груд. 2023 р.) / за заг. ред. І. В. Красницького. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. С. 251–254.
4. Гуторова Н. О. Охоронна функція кримінального права. *Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 9–10 жовт. 2014 р.). Харків, 2014. С. 31–35.
5. Гуторова Н. О. Проблеми кримінально-правової охорони державних фінансів України: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2002. 38 с.
6. Дудоров О. О. Проблеми кримінально-правової охорони системи оподаткування України: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2007. 34 с.
7. Кадала В. Господарські правовідносини як понятійна категорія: наукові позиції та осучаснення. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні*: матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Львів, 08 грудня 2023 р.) / за заг. ред. І. В. Красницького. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. С. 281–284.
8. Копотун І. М. Громадський порядок як об'єкт кримінально-правової охорони: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2008. 20 с.
9. Кузнецов В. В. Кримінально-правова охорона: проблеми визначення поняття. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2015. Вип. 30. Т. 2. С. 107–110.

10. Левчинський Д. Л. Основні напрямки методів підвищення ефективності інвестиційно-будівельної діяльності. *Науково-технічний збірник*. 2010. № 94. С. 50–54.
11. Матвійчук В. К. Кримінально-правова охорона навколишнього природного середовища (кримінально-правове та кримінологічне дослідження): монографія. Київ: Азимут–Україна, 2005. 464 с.
12. Матвійчук В. К. Кримінально-правова охорона навколишнього природного середовища: проблеми законодавства, теорії та практики: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2008. 32 с.
13. Тенденції будівельного ринку України під час воєнного стану. URL: https://propertytimes.com.ua/blogs/andriy_ozeychuk/tendentsiyi_budivelnogo_rinku_ukrayini_pid_chas_voennogo_stanu.

REFERENCES

1. Apanasenko, K.I. (2019). Pro osoblyvosti dozvilnykh pravovidnosyn u sferi hospodarskoi diyalnosti. *Economics and Law*, 4(55), 13–23 [in Ukrainian].
2. Vinnyk, O.M., & Shapovalova, O.V. (2020). Hospodarske pravo v umovakh tsyfrovizatsii ekonomiky. O.M. Vinnyk (Ed.). Kyiv [in Ukrainian].
3. Huzenko, O. (2023). Osoblyvosti hospodarskykh pravovidnosyn u suchasnykh realiakh rozvytku pidpriemstv. In I. V. Krasnytskyi (Ed.), *Teoretyko-prykladni problemy pravovoho rehulivannia v Ukraini: materialy VII Vseukr. nauk.-prakt. konf. (m. Lviv, 08 hrud. 2023)*. Lviv: Lvivskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, 251–254 [in Ukrainian].
4. Hutorova, N.O. (2014). Okhoronna funktsiia kryminalnoho prava. In *Nauka kryminalnoho prava v systemi mizhdystsyplinarnoho zviazku: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Kharkiv, 9–10 zhovt. 2014)*. Kharkiv, 31–35 [in Ukrainian].
5. Hutorova, N.O. (2002). Problemy kryminalno-pravovoi okhorony derzhavnykh finansiv Ukrainy. *Extended abstract PhD thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
6. Dudorov, O.O. (2007). Problemy kryminalno-pravovoi okhorony systemy opodatkuvannia Ukrainy. *Extended abstract PhD thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
7. Kadala, V. (2023). Hospodarski pravovidnosyny yak poniatiina katehoriia: naukovy pozytsii ta osuchasnennia. In I. V. Krasnytskyi (Ed.), *Teoretyko-prykladni problemy pravovoho rehulivannia v Ukraini: materialy VII Vseukr. nauk.-prakt. konf. (Lviv, 08 hrud. 2023)*. Lviv: Lvivskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, 281–284 [in Ukrainian].
8. Kopotun, I.M. (2008). Hromadskyi poriadok yak ob'ekt kryminalno-pravovoi okhorony. *Extended abstract PhD thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
9. Kuznetsov, V.V. (2015). Kryminalno-pravova okhorona: problemy vyznachennia poniattia. *Nauk. visnyk Uzhhorodskoho nats. universytetu. Seriya "Pravo"*, 30(2), 107–110 [in Ukrainian].

10. Levchynskyi, D.L. (2010). Osnovni napriamky metodiv pidvyshchennia efektyvnosti investytsiyno-budivelnoi diialnosti. *Naukovo-tekhnichnyi zbirnyk*, 94, 50–54 [in Ukrainian].
11. Matviichuk, V.K. (2005). Kryminalno-pravova okhorona navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha (kryminalno-pravove ta kryminalolohichne doslidzhennia). Kyiv: Azymut–Ukraina [in Ukrainian].
12. Matviichuk, V.K. (2008). Kryminalno-pravova okhorona navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha: problemy zakonodavstva, teorii ta praktyky. *Extended abstract PhD thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
13. Tendentsii budivelnoho rynku Ukrainy pid chas voiennoho stanu. URL: https://propertytimes.com.ua/blogs/andriy_ozeychuk/tendentsiyi_budivelnogo_rinku_ukrayini_pid_chas_voennogo_stanu [in Ukrainian].

Kramarenko I. V. Problems of Criminal-Law Regulation of Economic Relations in the Functioning of the Construction Market in Ukraine

The construction market in Ukraine plays a significant role in the country's economic development, infrastructure growth, and employment generation. However, it remains one of the sectors most vulnerable to violations of economic legislation and criminal offenses. The article examines the problematic aspects of legal regulation and law enforcement practices in the field of criminal-law protection of economic relations within the construction industry. A particular focus is placed on identifying the types of economic crimes most frequently committed in this sector, including fraudulent schemes, abuse of official powers, tax evasion, embezzlement of budget funds, and violations of public procurement rules.

Fraud in the construction sector often manifests in the manipulation of contracts, overstatement of project costs, and falsification of documentation to divert funds illegally. Official misconduct may include negligence in oversight, collusion with contractors, or abuse of authority to facilitate corrupt schemes. Tax evasion is another critical issue, as companies often underreport revenues, misclassify expenses, or create fictitious entities to minimize tax liabilities. Violations in the use of budgetary funds, particularly in state-funded construction projects, lead to significant financial losses and undermine public trust in governmental institutions.

Current Ukrainian legislation provides a framework for criminal-law protection of economic relations, including the Criminal Code, laws on public procurement, anti-corruption legislation, and tax regulations. However, there are significant gaps and inconsistencies in the regulatory framework that complicate enforcement. For example, overlapping responsibilities among regulatory bodies, ambiguities in definitions of economic crimes, and insufficient alignment with modern construction practices hinder the effective prosecution of offenders. The lack of comprehensive guidelines for investigating complex economic offenses in construction projects further exacerbates the problem.

The effectiveness of law enforcement agencies in preventing and combating crimes in the construction market is another area of concern. Investigative authorities often face challenges due to insufficient resources, limited technical expertise in construction economics, and difficulties in tracing complex financial transactions. Corruption within regulatory and supervisory bodies further diminishes the ability to prevent and punish violations. Despite these challenges, certain measures, such as the introduction of electronic public procurement systems and stricter reporting requirements, have shown potential in increasing transparency and reducing opportunities for misconduct.

Based on this analysis, several directions for improving criminal-law mechanisms for protecting economic relations in the construction sector are proposed. First, there is a need to strengthen liability for offenses specific to construction, including stricter penalties for fraud, embezzlement, and abuse of authority. Second, anti-corruption measures should be enhanced, including increased oversight of public procurement, mandatory conflict-of-interest declarations, and development of whistleblower protection mechanisms. Third, harmonization of national legislation with European and international standards is essential to ensure that Ukrainian law adequately addresses contemporary challenges and aligns with best practices. Additionally, capacity-building initiatives for law enforcement and judicial authorities should be implemented, focusing on technical knowledge, financial investigation techniques, and understanding of construction project management.

In conclusion, the protection of economic relations in Ukraine's construction market requires a multifaceted approach that combines legislative reform, institutional strengthening, and enhanced preventive mechanisms. Only through comprehensive legal regulation, effective law enforcement, and consistent anti-corruption efforts can the risks of economic crimes be mitigated, ensuring sustainable development and integrity within the construction sector.

Key words: *construction market; criminal-law protection; economic relations; economic crimes; law enforcement; legal regulation; crime prevention; legislative gaps; corruption; improvement measures.*